

Milí čtenáři,

mezi našimi červencovými články najdete anotaci nové knihy Bedřicha Moldana *Podmaněná planeta*. Když jsem řádky o ní četl, vybavila se mi vzpomínka na mou první příležitost být u setkání s ním. Stalo se před bezmála dvaceti lety, jednoho slunečného dne roku 1990. Moldan jako tehdejší nový český ministr životního prostředí uspořádal celodenní seznamovací diskusi s představiteli nezávislých ekologických iniciativ. Pozoruhodné bylo již zvolené místo: vltavský parník plující proti proudu z centra Prahy až k Zbraslavi a zpět. Dostali jsme tenkrát pozvánky pro dvě osoby, ale o účast jsme stáli tři. První se zorientoval Dalibor Stráský: strčil pozvánku do kopírky (měli jsme ji od prosince 1989 jako dost možná první takovou mašinu v Budějovicích) a bylo po problému. Nejpikantnější chvíle ovšem nastala v den D při vstupu na loď zakotvenou u nábřeží: pozvánky nikdo nekontroloval. Bylo zkrátka stále těsně po revoluci, a když se během plavby ukázala pestrost zastoupených organizací i skupinek (nikoli výjimečné bylo, že jeden člověk se prohlašoval za vyslance hned několika iniciativ), zdálo se, že nastalou debatou provívá ono pověstné heslo let šedesátých: „Budme realisty: žádejme nemožné.“ Ostatně, stáří (či spíše mládí) tohoto sloganu se tenkrát také počítalo na pouhá dvě desetiletí.

Tento Ďáblík k vám přichází jen pár desítek hodin po skončení českého předsednictví v Radě Evropské unie, a pokud očekáváte, že se k němu vrátíme s aktuálním hodnocením, pak jste se trefili. Aktivním povahám přinášíme přešlá souteživých příležitosti: můžete se zapojit do (nově založené) Biomassové ligy, foto-video soutěže o kamionech, do záslužného klání v kosení trávy (pokud za tímto nevšedním zážitkem do Volar vyrazíte, užijete si samozřejmě i jako diváci – viz naše Pozvánky), nebo alespoň číhejte na kandidátky na Zelenou perlu. Se soutežní náladou snad souvisejí i interpretace výsledků veřejného mínění, jimž se také věnujeme. A jestliže vás mrzí, že jste zmeškali vycházku za netopýry, máte novou šanci: kvůli lijáku se nekonala a v Ďáblíku najdete náhradní termín. Z podniků již uskutečněných rekapitulujeme kontaktní akci na českobudějovické Lannově třídě i členskou schůzi Cally. A jestli si myslíte, že jsme v prázdninové pohodě zapoměli na kritický šleh, přečtěte si třeba o připravované cyklostezce u Hluboké nad Vltavou. Zasloužené čerpání nových sil vám přejí pravidelní i příležitostní tvůrci Ďáblíka.

Tomáš Malina

Ekologické organizace hodnotí České předsednictví: Dobré v odpadech a chemických látkách, špatné v klimatu a energetice

České předsednictví, přes některé úspěchy v jiných oblastech, nedokázalo posunout příliš kupředu agendu EU v oblasti životního prostředí a ochrany klimatu. I přes nová vědecká zjištění o postupujících změnách klimatu a značné úsilí ministra Bursíka v mezinárodním vyjednávání, nedokázalo české předsednictví přimět EU ke konkrétnímu závazku financovat opatření proti změnám klimatu v rozvojových zemích.

„Unie vyslala velmi negativní signál do mezinárodního vyjednávání o nové globální klimatické dohodě, která by měla být uzavřena v prosinci v Kodani. České předsednictví prostředkovalo společná jednání resortů životního prostředí a financí, ministři financí se však nedokázali shodnout na konkrétní podpoře rozvojovým zemím,“ uvedl Ondřej Rut ze Zeleného kruhu.

Téměř bez povšimnutí zůstala také změna směrnice o energetické náročnosti budov, kterou české předsednictví sice odmoderovalo, ale neposunulo potřebným směrem. V energetických úsporách v budovách přitom leží největší potenciál snižování emisí a česká i evropská energetická nezávislost. Ekonomicky rentabilní opatření k vylepšení energetické bilance budov mohou už do roku 2020 ušetřit ekvivalent třetí čtvrtiny dovozu zemního plynu z Ruska do EU.

Za ekologické organizace zhodnotil české předsednictví důkladně Evropský úřad pro životní prostředí (EEB). Podle EEB dělalo české předsednictví, co mohlo, ale konkrétní výsledky jsou spíše zklamáním,

zejména v oblasti klimatu nebo průmyslového znečištění. Předsednictví se také nepodařilo přesvědčit státy EU o potřebě znovu otevřít jednání o směrnici o půdách.

Naopak velmi pozitivně lze hodnotit roli předsednictví v jednání v rámci UNEP, který díky úsilí EU započal jednání o nové právně závazné globální dohodě o omezování rtuti. EEB také ocenil tlak Rady EU na Komisi, aby do roku 2010 předložila návrh legislativy o biologickém odpadu.

Kompletní hodnocení EEB v angličtině:

http://www.eeb.org/activities/General/0907_Czech_Assessment+VB.pdf

Tisková zpráva Zeleného kruhu z 30. června

Baobab na Lannově třídě?

V rámci letošního ročníku jihočeského Dne pro obnovitelné zdroje energie, který se uskutečnil 11. června, vyrostl na Lannově třídě v Českých Budějovicích (poblíž restaurace Vatikán) šestimetrový baobab. Tedy jen nafukovací, symbolizující plíce planety – živou flóru jako zásobník oxidu uhličitého, který je hlavním činitelem globálních klimatických změn. Tři až pět lidí najednou muselo přiložit ruce na otvory/rány v kmeni baobabu, aby se oživily jeho uvadlé větve, a tak záchrana stromu znázorňovala význam osobní odpovědnosti a sílu společného úsilí. Stejně tak jako musí veřejnost spojit své úsilí při snižování emisí CO₂ a řešení klimatické krize. Baobab přivezla maďarská skupina Messzelato Association v rámci mezinárodní kampaně 350.org.

Hlavním cílem kampaně je zvýšit vědomí a úroveň informovanosti obyvatel střední Evropy o klimatických změnách a zdůraznit důležitost každého člověka v této záležitosti. Chce též upozornit na nadcházející konferenci Organizace spojených národů, která se bude zabývat klimatickými změnami. Uskuteční se v Kodani letos 7. až 18. prosince a jejím posláním je celosvětové uspořádání podmínek, limitů a standardů v oblastech týkajících se životního prostředí. Jedná se o rozhodnutí, která ovlivní naše šance zabránit potenciálním klimatickým katastrofám, např. zvyšování hladiny moří a oceánů, extrémní výkyvy počasí v podobě záplav a sucha či zvyšující se počet klimatických uprchlíků z řad lidí i zvířat. Závěrečné ustanovení představuje pro celý svět příležitost směřovat k bezpečnější a spravedlivější budoucnosti a dlouhodobě udržitelnému rozvoji.

Číslo 350 na baobabu pak představuje 350 miliontin jako limit obsahu CO₂ v atmosféře, ve kterém by zemské klima mělo podle vědců zůstat relativně stabilní. Úspěšné dosažení globální dohody o snižování emisí skleníkových plynů letos v Kodani by mělo zajistit postupný návrat pod hranici 350 ppm. Více informací o kampani najdete na www.350.org.

Vedle baobabu byl též informační stánek Calla, Občanské iniciativy pro ochranu životního prostředí a Informačního centra OSN s materiály o ochraně klimatu a řešeních v energetice. Nutno ale přiznat, že návštěvnost byla typická pro České Budějovice – spíše slabší. Kvůli bouřce s průtrží mračen jsme také v poledne infomateriály i baobab museli sbalit a poté znovu rozkládat. Úspěšnější bylo dopolední promítání tematických filmů pro školy v kině KOTVA, které Calla také zorganizovala. Nejprve děti a jejich učitelé shlédli švýcarský dokument *Drsné procitnutí – Ropný krach* a jiné třídy zase kanadsko-francouzskou fikci z roku 2015 *Změna klimatu – blýská se na časy*. Celkem filmy shlédlo 345 diváků.

O tom, jaké další akce se ten den konaly, se můžete informovat na: www.calla.cz/DOZE2009.

Edvard Sequens

Územní rozhodnutí o cyklostezce z Hluboké do Purkarcce bylo vydáno bez řízení

Stavební úřad v Hluboké nad Vltavou vyvěsil v měsíci červnu na úřední desce územní rozhodnutí, kterým povolil kontroverzní trasu cyklostezky do chráněného území mezi Hlubokou a Purkarcem. Zahájení územního řízení však na elektronické desce vyvěšeno nebylo. Nasvědčuje tomu i fakt, že k danému záměru nebyly vzneseny žádné námitky ze strany účastníků a veřejnosti. Calla proto podá podnět k návrhu na zahájení přezkumného řízení ve věci nezákonného postupu stavebního úřadu v Hluboké nad Vltavou.

Ačkoliv investor (město Hluboká), ještě nezískal potřebné výjimky ze zákona o ochraně přírody a krajiny, ani výjimku vlády pro umístění cyklistické stezky do území přírodní rezervace, tamní stavební úřad již vydal územní rozhodnutí, které umístění stezky bez dalšího povoluje. Rozhodnutí o výjimce z ochranných podmínek zvláště chráněného druhu rostliny podle zákona 114/1992 Sb., kterou vydal úřad Jihočeského kraje, přitom nyní pro rozpor se zákonem zrušilo Ministerstvo životního prostředí. Ministerstvo se přiklonilo k názoru odvolatele, sdružení Calla, že v rozhodnutí nebyl dostatečně zdůvodněn převažující veřejný zájem nad zájmem na ochraně přírody, respektive

několikanásobně chráněného území.

Samotnému záměru vést cyklostezku přímo korytem řeky lze především vytknout nevratný dopad na krajinný ráz a významně negativní zásah do stability místního ekosystému, způsobený nevyhnutelnými stavebními pracemi a terénními úpravami. Právě terénní práce a pojezdy těžké techniky nastartují proces tzv. ruderalizace, což znamená nevratné změny ve složení půdy a navazující zamoření invazními druhy rostlin na úkor rostlin původních, v tomto případě dokonce některých kriticky ohrožených. Místo, které má své kouzlo právě v přírodní jedinečnosti a zachovalosti, tak výstavbou i samotným provozem cyklostezky ztratí vše, proč bylo chráněno.

Trasa cyklostezky, vedoucí korytem řeky, představuje navíc velmi vysoké náklady spojené s výstavbou, a ani z hlediska povodňové ochrany není umístění záměru do úrovně vodního toku vhodné. Přitom Calla a další zainteresovaní účastníci předchozích souvisejících řízení poukazují na existenci stávajících, již vyasfaltovaných cest ve Staré oboře, po nichž by mohla trasa bez větších zásahů do místní přírody i nutných finančních výdajů vést. Tato varianta je však ze strany investora, města Hluboká, radikálně odmítána.

Nesouhlas se záměrem vyslovila i Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, která vydala k plánované stavbě negativní stanovisko, ovšem stanoviska dalších dotčených orgánů jsou povšechně kladná. Územní rozhodnutí o umístění cyklostezky není jediné, které se v poslední době bez dalšího objevilo na úřední desce města Hluboká nad Vltavou. O týden později zde bylo vyvěšeno také rozhodnutí o plavební komoře navazující na projekt splavnění Vltavy.

V případě cyklostezky se opětovně potvrdilo, že politický tlak je v České republice silnější než zákon.

Pavla Matějková

Otevřený dopis nevládních organizací i pro nové ministry

Před časem jsme v Ďáblíku informovali o otevřeném dopisu, kterým 22 nevládních organizací vyzvalo ministry životního prostředí, zemědělství a průmyslu a obchodu, aby se zasadili o vyšší podíl přírodě blízké obnovy území narušených těžbou nerostných surovin. Protože se mezitím ujali ministerských postů noví ministři Ladislav Miko, Jakub Šebesta a Vladimír Tošovský, byl jim otevřený dopis odeslán znovu. K dopisu bylo přiloženo také stanovisko vědců, k němuž se do této chvíle na webu připojilo kolem 250 odborníků z celé České republiky (viz www.calla.cz/piskovny/stanovisko) a také obecné zásady

přírodě blízké obnovy, o kterých jsem psal v minulém Ďáblíku.

Ačkoliv zatím nemáme na otevřený dopis žádnou oficiální reakci, ozvalo se již alespoň ministerstvo zemědělství, které na odpovědi pracuje. O téma přírodě blízké obnovy se v posledních době více zajímají také některá média a rozsáhlý článek na toto téma uveřejnil časopis [Ekolist](#). V článku si můžete přečíst i reakce zainteresovaných ministerstev. Zdá se tedy, že tlak na levnější a šetrnější obnovu těžebních prostorů sílí. Nezbývá než doufat, že se to brzy projeví i v praxi.

Jiří Řehounek

Červen měsícem analýzy populace břehule říční

Na začátku měsíce června proběhlo nárazové mapování lokalit jihočeských pískoven v rámci projektu *Stabilizace populace břehule říční v jižních Čechách*, podpořeného grantem Ministerstva životního prostředí. Cílem mapování jihočeských pískoven bylo zanalyzovat celkovou populaci břehule říční v Jihočeském kraji. Tuto analýzu provádí pravidelně jednou za několik let ornitolog a přední český odborník na naši nejmenší vlaštovku Petr Heneberg. Analýzu bylo nutné v letošním roce aktualizovat kvůli dlouhotrvajícímu trendu poklesu populace. Během prvních červnových dnů jsme zkontrolovali pravidelné hnízdní lokality, lokality, o kterých jsme byli informováni veřejností, a lokality, které jsme v letošním roce upravili pro tento účel.

Výsledek nebyl vyloženě alarmující, ovšem jásat rozhodně nemůžeme. Ukázalo se, že stále dochází k úbytku vhodných lokalit pro zahnízdní. Od těžby v malých pískovnách se upouští, ty pak zarůstají a jsou degradovány osypovými kužely nebo příliš ztvrdlou svrchní vrstvou stěny, která je rovněž pro vlaštovky nepoužitelná. Břehule to však nevzdávají a snaží se zahnízdit i na méně vhodných plochách. Příkladem toho byla i početná populace nacházející se u Kardašovy Řečice. Stěny zde byly nízké, rozhrabané od místního dobytka a s častými osypovými kužely. Tato početná populace byla bohužel druhý týden po první návštěvě zdevastovaná neznámým predátorem, jenž se velmi snadno dostal ke hnízdním norám. Přínos našeho projektu se ukázal na nově vytvořených lokalitách. Dvě ze tří nově upravených pískoven obsadily populace čítající několik stovek jedinců břehule říční.

Olga Dvořáková

Anketa Strom roku 2009 zná finalisty i stromy hrdiny

Koncem června vybrala porota v sídle Nadace Partnerství v Brně ze 65 nominací 12 stromů postupujících do celostátní ankety Strom roku 2009. Vybráno bylo šest lip, dva duby, skupina vrb, jasan, hrušeň a oskeruše. Navrhovateli byli letos jak soukromé osoby, tak občanská sdružení a instituce, nově také firmy. Za Jihočeský kraj byla vybrána finalistka hrušeň z Otěvěku a rovnou dva hrdinské stromy – písecký akát, který statečně přežil několikeré povodně u paty píseckého mostu, a borovanská hrušeň, která až neuvěřitelně přežívá opakované zásahy neznámého vandala. Naposledy letos na jaře byla navrtána a otrávena neznámým jedem, v minulosti přestála osekání kořenů, kůry a lýka. Kromě ní bohužel utrpěly vandalstvím i další stromy v Borovanech. Zda však vůbec přežijí, nedokáží nyní odhadnout ani odborníci.

Můžeme jen doufat, že se povědomí a úcta české společnosti ke stromůmlepší a anketa upozorní i na problémy, které právě se stromy úzce anebo i jen symbolicky souvisejí. Jedním takovým je i lípa v Kotli – Osečné (Liberecký kraj), která spojila místní a stala se symbolem odporu obyvatel proti plánům těžit v Podještědí uran.

Pro strom můžete hlasovat od 1. srpna do 10. října prostřednictvím DMS nebo hlasovacích archů. Výtěžek ankety poputuje do sbírky pro výsadbu nových stromů. Více na: www.nadacepartnerstvi.cz

Pavla Matějková

Osm nebo čtyřistašedesát tisíc?

Jedním z velmi diskutovaných jihočeských témat z oblasti ochrany životního prostředí je snaha po vybudování lyžařského areálu na Smrčině a Hraničniku v Národním parku Šumava nebo v neméně přírodně hodnotném území vojenského výcvikového prostoru Boletice; snaha vždy zaštitěná slovy o zájmech obyvatel. Nyní se dokonce za stavbu lanovky z Nové Pece na Hraničnik sbírají podpisy pod petici, již už dle organizátorů podepsalo 8 tisíc lidí – místních podnikatelů i tisíce turistů.

Je potřeba vidět, že v tomto případě nejde jen o lanovku, která by rozřízla první, tedy nejcennější zónu národního parku. Projekty lyžařského areálu na české straně masivu

Smrčiny, které se periodicky vynořují ze šuplíků developerů, počítají samozřejmě i se sjezdovkou. Představa, že lyžaři po vyžití v areálu Hochficht zase sjíždějí lanovkou do Nové Pece, je mimo realitu. Ovšem pak nastane tlak na zasněžování, noční osvětlení a podobné atributy průmyslu sjezdového lyžování, které prostě v takto přírodně cenném území nemají místo. Organizátoři petice to vědí, ale nezmiňují.

Podle výsledků průzkumu veřejného mínění společnosti STEM, který byl zaměřen na problematiku Šumavy, si 73 procent Jihočechů (to reprezentuje 460 tisíc obyvatel regionu) myslí, že ochrana přírody v kraji má mít přednost před nejrůznějšími rozvojovými projekty. Hledání alternativních řešení, jak se o ně nyní pokouší vedení NP Šumava, má tedy velmi slušnou podporu obyvatel Jihočeského kraje.

Edvard Sequens

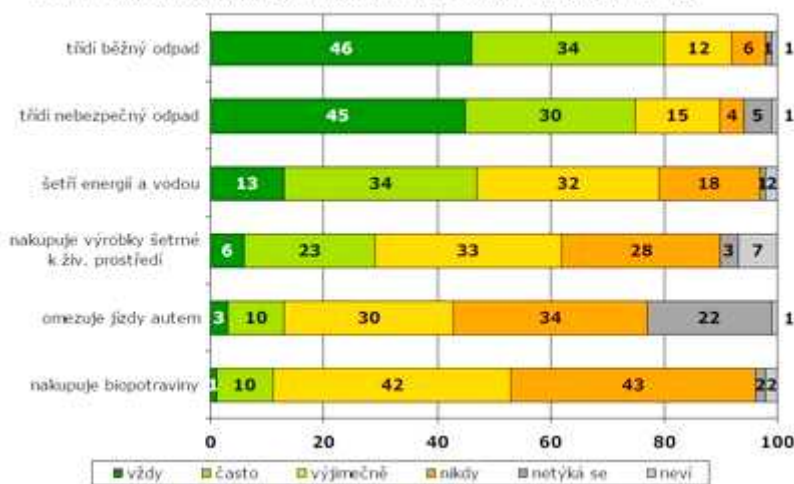
CVVM, Češi a životní prostředí

Každý rok touto dobou zveřejňuje Centrum pro výzkum veřejného mínění výsledky svého květnového dotazování, které je zaměřené na oblast životního prostředí. Projdeme si nyní první publikované výsledky. Nejprve, jak Češi vnímají globální témata? Za nejzávažnější ohrožení považují hromadění odpadů (95 % to vnímá jako „velmi + dosti závažný problém“) a znečištění pitné vody (95 %). S drobným odstupem následuje nedostatek pitné vody (90 %), úbytek deštných pralesů (89 %), vyčerpání surovin (85 %) a úbytek druhů (83 %). Globální oteplování vnímá jako ohrožení tři čtvrtiny dotázaných (76 %). Zajímavé je, že v letech 2006 a 2007 to bylo o deset procent lidí více, že bychom byli opravdu zemí klimaskeptiků? Veřejnost je rozdělena prakticky pouze v otázce provozu jaderných elektráren: 45 % je vnímá jako „velmi + dosti závažný problém“ a 48 % jako „málo závažný či žádný problém“. V čase i přes poměrně jednostranné informace v médiích nějaký výrazný pokles nenastal.

CVVM zjišťovalo i spokojenost lidí se stavem životního prostředí v republice a v místě bydliště tázaných. Větší spokojenost panuje se životním prostředím v místě bydliště, kde je spokojených („velmi + spíše spokojen“) 70 % respondentů, než v rámci celé republiky, kde je to 58 %. S životním prostředím v bydlišti jsou výrazně spokojenější obyvatelé malých obcí, naopak nejméně spokojeni jsou Pražané (52 %). Zatímco spokojenost se životním prostředím v místě bydliště se drží již roky na vcelku konstantních hodnotách, spokojenost se životním prostředím v České republice dlouhodobě roste. Paradoxně i přesto, že nejvíce vnímanými problémy jsou ty, které se v posledních letech zhoršují a které jsou lidmi vnímány jako nejdůležitější. Tedy hustota silničního provozu (nespokojených 67 %) a hluk (49 %). Naopak spokojenost vládne s dostupností volné přírody (84 % „velmi + spíše spokojen“), kvalitou pitné vody (78 %) a čistotou okolní přírody (72 %).

Vztah různých skupin k životnímu prostředí je obecně hodnocen jako špatný a je podružné, zda jde o chování občanů, podniků nebo státu. Relativně nejlépe je tak vnímána úspornost spotřeby občany (43 % „velmi + spíše dobrá“) a chování občanů k životnímu prostředí (29 %). Přísnost zákonů na ochranu životního prostředí považuje za dostatečnou jen 26 % respondentů, ovšem už jen 15 % se domnívá, že je znečišťování životního prostředí dostatečně postihováno. Oslovení hodnotí nejhůře šetrnost k přírodě při výstavbě (76 % „spíše + velmi špatná“), chování podniků k životnímu prostředí (81 %) a zatížení životního prostředí silniční dopravou (92 %).

Graf 1: Chování domácností ohleduplné k životnímu prostředí (v %)

Podrobnější analýza ukázala, že chování ohleduplné k životnímu prostředí deklarují spíše lidé s vyšším vzděláním a s dobrou životní úrovní. Z hlediska věku se projeví rozdíly ve třídění nebezpečného odpadu a v nakupování výrobků šetrných k životnímu prostředí a biopotravin – těmto činnostem se méně než ostatní věnují lidé starší 60 let. Rozdíly mezi pohlavími se ukázaly v třídění běžného odpadu, nakupování výrobků šetrných k životnímu prostředí a v šetření energiemi a vodou – častější jsou u žen.

Osmdesát šest procent dotázaných Čechů sice souhlasilo, že je dobré dělat něco pro životní prostředí, i když je třeba obětovat čas nebo peníze, ale většina (55 %) zároveň tvrdí, že je pro ně těžké dělat něco víc pro životní prostředí. 42 % lidí pak alibisticky považuje takovou činnost za zbytečnou, pokud to nebudou dělat i ostatní lidé. Zhruba třetina občanů souhlasí s výroky, že tvrzení o ekologických hrozbách jsou zveličena a že jsou důležitější věci, než starost o životní prostředí (shodně 36 % souhlasu u obou výroků). No a co Vy?

Všechny zprávy i s grafy, které se do Dáblíka nemohly vejít, najdete na www.cvvm.cas.cz.

S využitím tiskových zpráv Centra pro výzkum veřejného mínění Edvard Sequens

Změna klimatu již ovlivňuje početnost ptáků v Evropě

Výsledky práce mezinárodního týmu vědců ukazují, že vliv změny klimatu lze již sledovat na změnách početnosti běžných ptačích druhů v Evropě. Podle studie, která byla právě publikována a na níž se podílela i Česká společnost ornitologická, ptačí druhy, které by měly vlivem změny klimatu ubývat, již ubývají. A naopak u druhů, u nichž bioklimatické modely odhadují, že jich bude přibývat, početnost v Evropě roste. Nově vyvinutý indikátor změny klimatu pak ukazuje, že vliv změny klimatu na vybrané ptačí druhy přibližně od poloviny 80. let minulého století stoupá. Dosavadní studie zabývající se vlivem změny klimatu na ptáky byly prováděny na relativně lokálním měřítku, údaje na větší prostorové škále zatím chyběly. Průlom v tomto poznání představuje studie, která byla právě publikována v prestižním mezinárodním vědeckém časopise PLoS ONE. Tato studie, na níž se aktivně podíleli i ornitologové z České společnosti ornitologické, měla za cíl prozkoumat, zda se početnost ptačích druhů v Evropě mění v souladu s predikcemi bioklimatických modelů. Dalším cílem bylo vyvinout indikátor, který by přehledně umožňoval měřit dopad změny klimatu na ptačí populace.

Ornitologové použili pro své analýzy dva nezávislé zdroje dat: modely potenciálních změn areálů rozšíření ptačích druhů v Evropě, které byly publikovány před rokem v podobě tzv. Klimatického atlasu hnízdního rozšíření ptáků v Evropě (<http://www.birdlife.cz/index.php?ID=1669>), a informace o změnách početnosti běžných ptačích druhů v Evropě, získané v rámci programu Pan-European Common Bird Monitoring Scheme 1). Klimatický atlas obsahuje výsledky modelů, které kombinací poznatků o současném rozšíření ptačích druhů a současných klimatických podmínkách se scénáři změny klimatu odhadují, kde budou pro jednotlivé ptačí druhy v Evropě vhodné klimatické podmínky na konci 21. století. Lze tedy odhadnout, které druhy by měly vlivem změny klimatu své areály rozšiřovat a u kterých druhů se budou rozlohy území, na nichž se vyskytují, zmenšovat. Pokud se změna klimatu projevuje na ptácích již dnes, lze předpokládat, že druhy, u nichž bioklimatické modely predikují rozšiřování areálů, budou přibývat, zatímco druhy, jejichž areály se budou zmenšovat, by měly ubývat. Studie publikovaná v PLoS ONE skutečně ukazuje, že početnost druhů, jejichž areály by se měly vlivem změny klimatu zmenšovat, již dnes ubývají, a

druhy, jejichž areály se mají rozšiřovat, přibývají.

Ze 122 ptačích druhů, které byly ve studii analyzovány (v Evropě hnízdí 526 druhů), by se u 30 druhů měly areály rozšíření zvětšit, avšak u zbývajících 92 druhů se předpokládá, že jejich areály budou menší. Vedoucí týmu, který studii v PloS ONE publikoval, Richard Gregory z britské Královské společnosti na ochranu ptáků, k tomu řekl: „Slýcháme mnoho o změně klimatu, ale naše studie ukazuje, že její důsledky začínáme pocítovat už teď. Naše výsledky také ukazují, že počet druhů, které by změna klimatu měla ovlivnit negativně, převyšuje trojnásobně počet těch druhů, které by ze změny klimatu mohly těžit.“ Není bez zajímavosti, že k podobným závěrům, tj. že vliv změny klimatu lze detekovat již dnes na změnách početnosti ptačích druhů, došla před nedávnem i jiná studie, kterou publikovali čeští ornitologové v mezinárodním časopise Animal Conservation (<http://www.birdlife.cz/index.php?ID=1724>).

Součástí studie je i nově vyvinutý indikátor změny klimatu, který ukazuje, jak se mění dopad změny klimatu na ptačí populace. Další z autorů článku, Steve Willis z univerzity v Durhamu, k tomu uvedl: „Náš indikátor je něco podobného, jako jsou v ekonomii různé burzovní indexy, např. FTSE index. Na rozdíl od burzovních indexů, které vypovídají o tom, jak se daří hospodářství, náš indikátor ukazuje, jak se mění biodiverzita vlivem změny klimatu. Na rozdíl od indexu FTSE, který je v současnosti na svém šestiletém minimu, náš indikátor změny klimatu roste od poloviny 80. let 20. století, což ukazuje, že vliv změny klimatu na biodiverzitu stoupá.“ Ze 122 analyzovaných ptačích druhů lze vytvořit pomyslný žebříček těch druhů, které by měly změnou klimatu být v Evropě zasaženy nejhůře a těch, které by z ní měly nejvíce profitovat: Upozornění: tento seznam se týká situace v Evropě jako celku, stav a vývoj populací jednotlivých druhů na úrovni jednotlivých zemí nebo regionů může být odlišný a proto nelze tyto seznamy automaticky vztahovat na menší územní celky. Veškeré informace a závěry zde prezentované se týkají hnízdních populací ptáků (tedy doby, kdy ptáci zakládají hnízda a pečují o potomstvo), nelze je tedy generalizovat např. na zimní období.

10 nejvíce ubývajících druhů:

bekasina otavní (*Gallinago gallinago*)
linduška luční (*Anthus pratensis*)
jikavec severní (*Fringilla montifringilla*)
sýkora lužní (*Parus montanus*)
čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*)
slavík tmavý (*Luscinia luscinia*)
budníček lesní (*Phylloscopus sibilatrix*)
ořešník kropenatý (*Nucifraga caryocatactes*)
bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*)
strakapoud malý (*Dendrocopos minor*)

10 nejvíce přibývajících druhů:

pěnice bělohrdlá (*Sylvia melanocephala*)
pěnice vousatá (*Sylvia cantillans*)
vlha pestrá (*Merops apiaster*)
strnad cvrčivý (*Emberiza cirlus*)
cetie jižní (*Cettia cetti*)
dudek chocholatý (*Upupa epops*)
žluva hajní (*Oriolus oriolus*)
stehlík obecný (*Carduelis carduelis*)
rákosník velký (*Acrocephalus arundinaceus*)
hrdlička zahradní (*Streptopelia decaocto*)

Na studii a článku publikovaném v PloS ONE spolupracoval tým expertů z následujících organizací: Royal Society for Protection of Birds, Durham University, Cambridge University, European Bird Census Council, Muséum National d'Histoire Naturelle, Česká společnost ornitologická a Statistics Netherlands. Výsledky jsou založeny na datech sbíraných amatérskými ornitology v celé Evropě v rámci programů monitoringu ptáků. Práce tak opakovaně potvrzuje obrovskou roli, jakou hrají amatérští ornitologové a organizace je sdružující v pochopení změn v přírodě kolem nás.

Originální znění článku lze získat na <http://dx.plos.org/10.1371/journal.pone.0004678>.

Zpracováno podle tiskové zprávy České společnosti ornitologické, www.birdlife.cz

Bedřich Moldan: Podmaněná planeta

Bedřich Moldan na sebe upozornil v sedmdesátých letech jako jeden z autorů „tajné“ Zprávy o stavu životního prostředí, pokračoval jako ministr životního prostředí polistopadové české vlády, byl předsedou Komise pro udržitelný rozvoj OSN. Dodnes pracuje jako ředitel Centra pro otázky životního prostředí a profesor Univerzity Karlovy i jako senátor. Jeho kniha Podmaněná planeta je v českém prostředí výjimečná tím, že spojuje výchozí přístup přírodovědce s pohledy společenských a technických věd. Je určena především vysokoškolským studentům přírodovědných i humanitních oborů souvisejících s ochranou životního prostředí, ale i široké veřejnosti se zájmem o tyto otázky. Ukazuje, jak vývoj v posledním dějinném období přinesl nevídaný růst lidské prosperity, avšak za cenu poškozování přírodních systémů a zdrojů, na nichž je závislý, a podává podrobnou zprávu o přírodních procesech v globálních souvislostech. Obsáhlý text doplňuje přes 250 obrázků, grafů a tabulek. Kniha předkládá také konkrétní řešení, jak přírodních zdrojů účinně a přitom šetrně využívat, jak k tomu může přispět věda, technika či společenské instituce, a v závěru nabízí pokus o optimistický výhled do budoucna.

Praha, Karolinum 2009, váz., 510 str., 1. vydání, cena 350 Kč

Z anotací sestavil Edvard Sequens

Insekticida

Entomologií jsem se začal zabírat už v předškolním věku, což se samozřejmě neobešlo bez ohromné podpory mých rodičů. Brouky proto sbírám už téměř třicet let a i za tak krátkou dobu jsem si nemohl nevšimnout, že řada dříve běžných druhů z krajiny mizí. A nemusí jít zrovna o nápadné a chráněné druhy. Drastická ztráta druhové diverzity v ČR se mi potvrdila i při studiu muzejních sbírek, které jsem prohlížel kvůli diplomové práci.

Entomologové už dlouho „tak nějak“ tušili, že s hmyzem není všechno v pořádku. Ale kromě vlastního vzpomínání na zlaté entomologické časy se neodvažovali tyto změny příliš kvantifikovat, mimo jiné i s odkazem na nedostatečnou prozkoumanost hmyzu. V poslední době se začíná situace měnit. Agentura ochrany přírody a krajiny vydala Červený seznam bezobratlých ČR, víme mnohem více alespoň o nápadných druzích a skupinách hmyzu (včetně jejich populační ekologie). V červnovém čísle časopisu Vesmír pak vyšel článek, kde čeští vědci analyzují uvedený červený seznam.

Autoři článku Lukáš Čížek, Martin Konvička, Jiří Beneš a Zdeněk Fric podrobně rozebírají nejprozkoumanější skupiny našeho hmyzu z hlediska počtu vyhynulých a ohrožených druhů (skupiny málo prozkoumané nemá příliš smysl analyzovat, protože o nich málo víme). Vychází najevo, že u nás vyhynulo např. 109 z původně 602 druhů včelovitých blanokřídlých, 40 z 207 druhů vosovitých blanokřídlých, 18 ze 161 druhů denních motýlů nebo 22 ze 175 druhů vrubounovitých brouků. Vůbec nejpostiženější skupinou jsou majkovití brouci. Z původně 23 druhů žijících na našem území jich do dnešní doby nepřežilo 10, tedy skoro polovina. V jiných skupinách hmyzu je situace o něco lepší, ale i tak jsou předkládaná fakta poměrně chmurná. Ještě horší ovšem je, že z dosud přežívajících druhů patří velké procento mezi ohrožené, tedy často právě vymírající organismy. U mnoha z nich je téměř jisté, že vyhynou v blízké době a ten proces už nepůjde zastavit. V závěru článku autoři doslova píší, že „nikdy v novodobé historii biologická rozmanitost naší země neklesla

tak výrazně a během tak krátkého období“ a že „přírodu nechráníme málo, ale špatně.“

Zvykli jsme si mluvit o ztrátě biodiverzity v tropických pralesích, na korálových útesech či v odlesněném

Středomoří. O přežití řady ohrožených (ale i běžných) druhů se však rozhoduje i na leckterém českém dvorku. Anglické trávníky, „tůjky“ a insekticidní přípravky z nich vytlačují i řadu dosud běžných brouků, motýlů a jiného hmyzu. Staré a mrtvé stromy jsou odstraňovány z alejí, parků i sadů, v lesích pak obvykle nemají ani šanci pořádně zestárnout. Luční a stepní druhy postihuje zanedbávání péče o louky, nebo naopak její přílišná intenzita. A to všechno se často děje za štědré podpory českých i evropských dotačních programů. Nešetrné lesnické hospodaření na Soutoku (oblast soutoku Moravy a Dyje na jižní Moravě) samozřejmě představuje pro ohrožený hmyz řádově větší problém, než vykácení starého ovocného sadu. Pro zachování naší hmyzí biodiverzity ovšem zvláště chráněná území nebudou stačit, ani kdyby se o ně stát optimálně staral. Což mimochodem zdaleka není pravda.

Tvrzení, že brouci a motýli mají křídla a doletí si, kam potřebují, se pro většinu druhů ukazuje jako mýtus. Hmyz potřebuje především pestrou krajinu, která není rozsekaná na jednotlivé fragmenty milostivě ponechaných rezervací. Vytvářet takovou „hmyzí“ krajinu může přitom úplně každý. Stačí v rohu zahrady ponechat trochu neposečených kopřiv, trávu na mezi naopak sekat pravidelně nebo zbytečně nelikvidovat torzo staré duté vrby u potoka. Na odvrácení právě probíhající insekticidy to sice samo o sobě stačit nebude, alespoň však nemusíme sedět s rukama v klíně a vyškrtávat z červeného seznamu další druhy.

Jiří Řehounek

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮ

Zahnutý zobák

„Co má zahnutý zobák, musí dolů!“ Tak praví myslivecká zásada. Představitelé Českomoravské myslivecké jednoty se od ní sice distancují, ale v myslích části mužů v zelených kabátech (říkejme jim třeba pracovně „bouchalové“) stále tvrdošijně přetrvává. Stejně jako některé fantastické historky o dravcích, kteří škodí, kde můžou.

Tomuto specifickému žánru lidové slovesnosti se obvykle přezdívá myslivecká latina. Dravci jsou líčeni jako nelítostní zabijáci, kteří často uloví (a někdy i odnesou v pařátech) několikrát těžší kořist, než činí hmotnost jejich těla. Příčinnosti dravců (a někdy i sov) bývá přičítán úbytek drobné zvěře, jako jsou zajáci nebo koroptve. Logickým vyústěním takových příběhů je pak věta zmíněná na počátku článku – občas ještě absurdně zdůvodněná snahou o „udržení rovnováhy v přírodě“. Rozhodně netvrdím, že takoví jsou všichni myslivci. Bohužel si však zatím neumějí s „bouchaly“ ve svých řadách opravdu účinně poradit.

V dnešních mysliveckých časopisech, které dávají pozor na korektnost, už si podobné historky nepřečtete. Kdysi jsem se ale pracovně probíral starými ročníky mysliveckých periodik v olomoucké vědecké knihovně a natrefil jsem na jeden překrásný exemplář v rubrice „Dopisy čtenářů“. Pisatel líčil, kterak jednoho dne uviděl sedět poštolku na čerstvě mrtvém srnci. Rychle vyvodil závěr: Poštolka nám loví v revíru srnce! Nebohého dravečka, který má někdy co dělat i s velkou myší, okamžitě na místě zastřelil. Asi se bál, že si srnce odnese do hnízda...

Jiří Řehounek

o o o o o o o o o o o o o o o o ZELENÉ PERLY PRO ROK 2009 o o o o o o o o o o o o o o o o

Pokračujeme v průběžném sbírání podivuhodných výroků, které se utkají v celostátní soutěži Zelená perla roku 2009. Přidejte se též!

„Je to ekoterorismus. Zásadně s postihy nesouhlasím, protože státní úřady by naopak obcím měly pomoci, a ne je postihovat.“

Jaroslav Větrovský, starosta Mladé Vůžice v článku "Špinavá voda = milion pokuty", DNES, 31. 3. 2009, starosta reagoval na hrozbu pokuty od České inspekce životního prostředí, pokud do konce roku 2010 nebude mít město připojeno na kanalizaci s čistírnou odpadních vod alespoň 85 % obyvatel, jak konečně žádá směrnice EU.

Sestra solární ligy odstartovala!

Exministr Martin Bursík jako kmotr nové soutěže měst a obcí, sborový hvizd deseti fotbalových píšťalek týmu LEA místo fanfáry, razantní výkop žlutým míčem s nápisem www.res-league.eu a skvělá spolupráce diváků tipujících servírovanými peletkami sypanými do odměrných válců vítěze Evropské ligy obnovitelné energie – to byla v pátek 22. května spontánní atmosféra na veletrhu Biostyl/EcoWorld v Praze při startu sesterské soutěže české Solární ligy, tentokrát zaměřené na využití energie biomasy...

Biomasa-liga, jak jí jako organizátoři chceme zkráceně říkat, je spolu s ligou solární součásti zmíněné „EU-ligy OZE“, zahájené před měsícem v Bruselu. Tu zrodilo 10 organizací (včetně LEA) z šesti zemí, aby pomohly na komunální úrovni akcelarovat zájem o čisté zdroje energie. Účastníci českého výkopu mezi těmito rozjížděcími zeměmi (přidat se totiž mohou další) tipovali vítěze. A to stylově – kelímky naplněné dřevními peletkami coby častým palivem obecních výtopem na biomasu, na dně očíslované, usypávali přítomní do odměrných skleněných válců označených vlajkami a názvy států hrajících ligu. Nechyběly při tom dresy s logem soutěže, slova dvou moderátorů o ligách, jejich pravidlech i webových stránkách, rozhovor s exministrem životního prostředí Martinem Bursíkem, který rozvoj OZE u nás rázně prosazuje, projekce obrázků z výtopen...

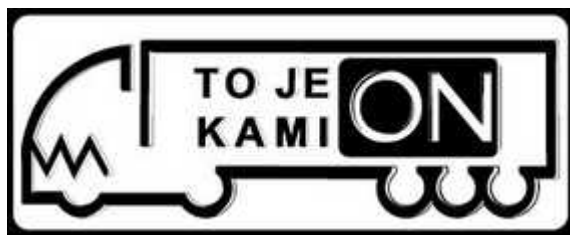
Z reproduktorů k tomu zněla i stylová SUNba českého jazzrockového tria Sluneční orchestr, taktéž se sóly fotbalových píšťalek. Kmotry novorozené biomas-ligy přijeli dělat z Hostětína na Uherskobrodsku i Radim Machů a z města Žlutice na Karlovarsku Pavlína Voláková. Ta provoz kotelny – nejspíš jako jediná žena v ČR – také řídí. Oba představili své výtopny a jejich přínos čistému ovzduší a energetické nezávislosti obce. Hostětínští přivezli do slosování i svůj biomošt a kalvádos. To již ale byl po píšťalkové fanfáře čas na vlastní výkop. Čestného úkonu se zdatně zhostila právě žlutická „kotelnice“.

Tečkou za veřejným startem soutěže a představením evropské ligy bylo pak (kromě losování kelímků z nůše a rozdělení stylových cen, vesměs v kvalitě bio) vyhlášení výsledku tipování. Díky zdravému patriotismu, který převládl nad očekávanou realitou soutěže s jasně favorizovaným Německem, a to i u Martina Bursíka, dalo publikum nejvíc šancí... Česku! Jeden a půl sklenice peletek pro domácí barvy znamenalo totiž přece jen „o chlup“ víc, než kolik obsahovala ta s německou vlajkou.

Půlhodinka bezesporu oživila veletrh a přispěla stravitelnou osvětou k propagaci zmíněných lig i ekoenergetiky vůbec. V užším kruhu ji pak ještě doplnil diskusní kulatý stůl zúčastněných k aktuálním problémům právě výtopen na biomasu a využití obnovitelných zdrojů...

Jak se zaregistrovat a další informace o lize najdete na stránce: <http://www.res-league.eu>.

Karel Merhaut, Liga ekologických alternativ

„To je on – kamion!“

Dopravní federace (nevládních organizací) zahájila soutěž s názvem „To je on – kamion!“ o nejlepší fotografii či videospot zachycující, jak silniční nákladní doprava může znepříjemnit život. Vítěz soutěže může zdarma procestovat 4000 kilometrů po celé republice. Cílem

soutěže je zviditelnit problém přebujelé kamionové dopravy na českých silnicích, obzvláště v obcích, které leží na objízdných trasách zpoplatněných úseků.

Kdokoli má zájem, může se od 27.5. do 31.10.2009 jednoduše přihlásit na webu soutěže www.tojeonkamion.cz, kam nahraje své fotografie či videa dokumentující problém v konkrétních lokalitách. Obyvatelé zatížených obcí, jimž se valí kamiony pod okny a zatěžují je hlukem a exhalacemi, či řidiči osobních automobilů, které kamiony ohrožují na bezpečnosti a blokují plynulost provozu, dostávají možnost zobrazit problémy působené nákladní silniční dopravou.

Příspěvky budou umístěny do webové mapy, která přehledně zobrazí plošný rozsah problému. Ze stránek soutěže bude také možné odeslat politickým lídrům dopisy s požadavkem, aby se bez zbytečných průtahů zasadili o vylepšení mýtného systému vedoucího k výrazně vyšší bezpečnosti a kvalitě života v obcích.

Z tiskové zprávy dopravní federace Edvard Sequens

[Informační leták se základními informacemi o soutěži](#)

Novinky z Cally

Pro ty, kteří se zájmem sledujete, co nového je na Calle, přicházím s informacemi z letošní první členské schůze sdružení Calla, která proběhla na konci května 2009. Zúčastnění členové se mohli přímo s Pavlou Matějkovou a Edou Sequensem podívat pod pokličku jejich práce za uplynulé období, dozvěděli se od nich, co je během té doby trápilo, a naopak co je potěšilo. Oba pak nastínili plán činnosti za program Příroda a program Energetika do konce roku 2009 v návaznosti na vyšlé projekty. Členům Cally se představil Vojta Šimek – od června nová posila v oblasti energetiky. Byl prostor i pro dotazy a diskusi. Předsedkyně Romana Panská a hospodář Eda Sequens seznámili přítomné s hospodařením Cally za rok 2008, jak Calla využila finanční prostředky během 1.Q 2009, a s výhledem hospodaření do konce roku 2009.

Po osmnáctiletém působení ve výboru sdružení se Tomáš Malina pro nedostatek čas rozhodl z výboru vystoupit. Členská schůze dovolila do výboru Pepu Polívku a Ludmilu Rakovskou poté, co si odsouhlasila šestičlenný výbor. Touto cestou bych ráda poděkovala Tomáši Malinovi za jeho dlouholetou práci pro Callu a novým členům bych popřála hodně energie a sil pro práci ve výboru.

O tom, jak si Calla a její zaměstnanci vedli v roce 2008, si můžete přečíst ve Výroční zprávě sdružení Calla, jež vyšla během června. Najdete ji na webových stránkách Cally nebo v tištěné podobě u nás v kanceláři.

Romana Panská

Finové se radují z úložiště jaderného odpadu

V jedné finské vesnici bude úložiště pro palivo. První na celém světě. Oproti všem očekáváním se tam ale o to sotva kdo stará. Naopak: místo o smrtelném záření mluví lidé raději o pracovních příležitostech, blahobytu a o pořad teplých domech. Olkiluoto se jmenuje to místo, které mají na zřeteli evropští přívrženci atomové energie již delší dobu.

Bylo to docela jednoduché říct Ano. Harri Hiitiö nemusel nikoho podplácet nebo vydírat. Jen pár osobních rozhovorů, jedna žádost – a věc byla vyřízena a místo pro první úložiště jaderného odpadu na světě nalezeno. „Pragmatické“ rozhodnutí. „Pragmatický“ je oblíbené slovo starosty Eurajoki. Jezdí rozhrkaným Fordem a na vjezd do vesnice je na tabuli jeho volební heslo: „Nejelektričtější obec Finska“. Hiitiö je pyšný na svou atomovou obec na jihozápadním pobřeží Finska. Je tu honosný panský dům v klasicistním stylu, středověký hrad, v němž byli kdysi domovem piráti, a roubené chaty na Olkiluoto, ostrově deset kilometrů před Eurajoki v Botnickém zálivu. Zde je atrakce, něco na způsob divu světa. Pod označením „jedinečné pozoruhodnosti“ propaguje leták návštěvnické centrum jaderné elektrárny a brzy i úložiště.

„Onkalo“ znamená „malou jeskyni“ a je to označení pro budoucí úložiště, jediné na světě. Zní to roztomile, právě tak jako Olkiluoto, místo, na němž mají nyní být doma palivové tyče na miliony let. Zde již také stojí dva atomové reaktory, třetí – „OL3“ – roste do výše, na čtvrtý je podána žádost na úřady. Teď tedy úložiště. Skoro 1000 kilometrů vzdušnou čarou od Berlína a necelých 300 od Švédska. Jestli mu to nedělá těžko od žaludku? Hiitiö se vlídně usmívá. „My Finové se nerozhodujeme podle břicha“, říká s pohledem přes bezobroučkové brýle: „Protože co hovoří proti pracovním příležitostem a většímu blahobytu?“

Kromě toho jsou všichni jednotní: „Vždycky lepší než energie od Rusů“, říkají lidé ve vesnici. Ve finské historii bylo Rusko stálou hrozbou. Jestliže experti na celém světě míní, že neexistuje žádné bezpečné místo pro úložiště, a finský úřad pro ochranu před zářením je toho názoru, že přece jen existuje, je věc i kvůli Rusku jasná: „Ve Finsku je jaderná energetika bezpečná a ukládání také“, říká Hiitiö. Vystihuje tak tón téměř všech článků, které vycházejí ve třiceti finských novinách.

Sníh tlumí zvuky ve vesnici, je bílý a vlídný. Teprve ráno kolem deváté se zimní oblohou prodírá trochu světla. Tady stojí dlouhé řady červených dopisních schránek pro domy, které jsou roztroušeny až k okrajům lesa, a pestré dětské houpačky v zahradách. Je tady sportoviště, hospoda, kostel, obchod Döner. A od té doby, co firma Posiva zkoumá úložiště a financuje zimní stadion, zdá se být štěstí úplné: „Je to jako uhádnout šest šťastných čísel“, říkají lidé ve vsi. Energetický koncern TVO, stavebník OL3, zpestruje hodiny fyziky na vyšším stupni školy. Děti o prázdninách navštěvují úložiště pro nízko a středně radioaktivní odpady, které je

již v provozu. Tam strkají své ruce do přístroje měřícího kontaminaci a pokud se rozsvítí slovo „clean“, má finský jaderný průmysl o pár přátel více.

Strach byl před 30 lety

Nezůstane tady ale neklid? Starost o vlastní dceru? Hiitiö se mrkne skrz své bezobroučkové brýle. „Ne,“ říká vážně. „Možná pár lidí mělo strach. Ale to bylo před 30 lety.“ Starosta sedí spokojeně u stolu z borovicové dýhy, velké ruce opřené na černé podložce na psaní, dvě tužky řádně vězí v držáku, jedna červená, jedna žlutá. Kromě toho: „Pokud naši politici něco rozhodnou, potom my za tím stojíme také,“ říká starosta. A rozhodla politika. V roce 1993 kdy se ještě při rozhodování o OL3 v parlamentu naslouchalo nezávislým expertům, hlasování ztroskotalo. Při druhém pokusu v roce 2003 už u toho nebyli – a o OL3 bylo rozhodnuto.

Ale i dnes existuje něco, co ani samotnému příteli atomu Harri Hiitiö nechutná: víno. Atomové víno. Hiitiö křiví obličej: „No jo, je pitné.“ Voda z chladicí věže v Olkiluoto zahřívá zesponu půdu a nahoře rostou hrozny tramínu. Perfektně temperovaná i pro raky a jesetery, kteří se zde chovají v jedné nádrži. Z toho se dělá kaviár. V obchodě není a není v něm ani víno – zatím ne. Ale čtvrtý reaktor by

to mohl změnit. Tomu ale musí být teprve požehnáno – i obecním zastupitelstvem.

Na chodbě radnice visí skupinové fotografie. Tady se v roce 2000 hlasovalo o úložišti. Výsledek: 20 ku sedmi – pro úložiště. A o něco později hlasoval i parlament pro Onkalo, pro úložiště – napříč stranami 159 ku třem hlasům. Juha Jaakkola byl tehdy předsedou obecní rady. Na prvních fotkách se směje. Na poslední působí zdrceně. Jaakkola byl jedním z mála, kteří hlasovali proti. Letos na fotografii nebude. Odešel dříve, než by se stal outsiderem.

Bránit se je plýtvání časem

Cesta k němu vede z vesnice do lesa, jeho dům se vynořuje mezi břízami a obilnými sily, postavený svépomocí a natřený namodro. Jaakkola je sedlák, na jeho polích roste oves, žito, pšenice. Nosí džíny, pruhovanou košili, vlasy jsou učesané na tupo. Má pět dětí a má strach. Ukazuje na všechny ty fotografie v obývacím pokoji, v kuchyni, na chodbě: rozpustilí kluci, děvče s blondatým copem, které se rozpačitě šklebí do kamery. „Co bude, když se přece jen něco stane?“ A co bude, když navzdory všem slibům někdy přijde jaderný odpad z ciziny do Eurajoki? Když lidé už nebudou kupovat jeho obilí? Statek je rodinným majetkem již po generace, odstěhovat se pryč nechce. Zrovna tak jako jeho spoluobčané, počet obyvatel je již léta konstantní. A přece: „Proč tak blízko u obydlené oblasti a tak blízko u moře?“

Ale potom Jaakkola krčí širokými rameny: „Bylo by přece jen mařením času, bránit se.“ To zní rezignovaně a je to vlastně pragmatické: Jaderný odpad je tady. A musí se zlikvidovat. To říká morálka, to říká zákon z roku 1994, který Finy zavazuje k likvidaci vlastního jaderného odpadu, a to říkají sami Zelení v zemi.

Je drahé stavět na věčnost: tři miliardy eur stojí projekt. Těžký stroj se zavrtává kvůli Onkalo do skály, kousek po kousku trhá stolu, nákladáky dopravují drť na povrch, prodrali se již do hloubky 330 metrů. Všude v areálu se vrtají vzorky horniny z žuly. Všechno se testuje, všechno kontroluje. Za deset let by se mohly do hloubky 420 m uložit první palivové tyče, poslední várka má do tunelu zajet v roce 2120. 50 let jaderné energetiky v lokalitě Loviisa a 60 let v Olkiluoto dávají pod součtovou čarou 5500 tun uranu. Povolení k provozu ještě není. Ale provozovatelé o něm nepochybují. „Přitom geologové byli nejdříve proti úložišti v Olkiluoto“, říká Jaakkola. Ale potom tady byly ty reaktory, nejsou problémy s transportem. Úřad pro ochranu před zářením dal zelenou. Zelenou pro tisíce let zářícího materiálu na místě, které bylo ještě před 10 000 let pokryto ledovcem. „To je zatraceně dlouhá doba.“

Zní to jako kletba ale je to i požehnání. Jaakkola sedí na kuchyňské lavici. Později řekne: „Zvykli jsme si na vysoký životní standard. Ten nechceme ztratit.“ Na staveništi OL3 pracuje více než 4000 lidí šedesáti národností. „Je dobře, že jsou tady.“ Každý cizinec, který zde pracuje déle než 18 měsíců, platí daně obci – to přináší blahobyt všem. Eurajoki žije z daní z nemovitostí, příjmů a z podnikání.

Renesance jaderné energetiky

Ale je tady ještě něco. S bolestmi zubů již nemusí nikdo jezdit do 20 kilometrů vzdálené Rauma. Eurajoki má teď vlastní zdravotnické centrum, přímo u domova důchodců. Je nové, Posiva zaplatila nájem na 40 let dopředu. Úplatek? „U nás? Nikdy!“ Kritici to vidí jinak. Atomová lobby prý nastrkala neskutečné sumy do manipulace veřejným míněním a kromě toho se rychle odhalila pohádka o vlastní potřebě – s OL3 by se produkovalo třikrát až čtyřikrát více elektřiny než je potřeba. A když předseda parlamentu Lipponen tvrdil, že se větším podílem jaderné energie posílí diverzifikace zdrojů energie, je to čistý výsměch, nadávají odpůrci atomu.

Renesance jaderné energetiky je velmi malebná. V Olkiluoto varuje krátce před návštěvnickým centrem dopravní značka před losy. Nad rákosem porostlým břehem Baltského moře ční do nebe věže OL1 a OL2. Jejich fasáda je natřena načerveno, jako jsou obyčejně natřeny domy v zemi. Moře v tomto místě není zcela zamrzlé, tmavé trhliny oddělují od sebe stříbrné ledové kry. „Je to už třetí zima po sobě, která není správnou zimou,“ povzdechl si Jaakkola. Změna klimatu je citelná a s ní přišla i větší přijatelnost jaderné energetiky. Jinak by se mohly stavěly nové uhelné elektrárny. Místo toho teď roste do výšky OL3, se 1600 megawatty nejvýkonnější jaderná elektrárna světa a nejnákladnější průmyslový projekt finské historie. Region produkuje téměř 20 procent celkové výroby elektřiny pro Finsko. S OL3 to bude 35 procent.

"My Finové nešetříme elektřinou"

Jaakkola je pyšný na svou malou verandu, která je konečně přizpůsobena na zimu, stojí tady cvičky různých velikostí a zablácené gumovky. Podlaha je i při minusových teplotách pěkně teplá – díky podlahovému vytápění. „My Finové nešetříme žádnou elektřinou“, říká a krčí znovu rameny. Zimy jsou dlouhé, studené a temné, spotřeba energie narostla během 40 let o čtyřnásobek. Vinny jsou samostatné domácnosti, vysoké technické standardy – a podniky.

Finský papírenský, kovozpracující a chemický průmysl spolkně tolik energie, že spotřeba elektřiny na obyvatele je ve srovnání s Německem asi dvojnásobná. Šest akcionářů energetického koncernu TVO jsou elektrárenské a dřevařské koncerny. To Jaakkolovi nevadí: „Dokud tady zůstanou se svými pracovními příležitostmi a účastí jsou průhledné.“ Potom se usměvavé vrásky kolem světlých očí protáhnou do zamračeného pohledu. Před kuchyňským oknem vykukuje ze sněhové pokrývky stniště – a mohutný stožár elektrického vedení ční do výše, za ním ještě jeden. Kvůli stožárům musejí sedláci obětovat půdu za nepatrné odškodnění. „Bude to pořád víc, odsud až do Olkiluoto.“

Tam, vedle červených komínů, stojí větrná elektrárna. Je v klidu. Když už se točí, vyrábí asi tisícinu elektřiny z jednoho reaktoru. Listy jsou často ochromeny ledem a léto si chtějí Finové užívat bez pohledu na ošklivé větrné elektrárny. Více vodní energie je proveditelné jen sotva, protože tři velké řeky jsou chráněné. Ale OL3 byla financována úvěry, o nichž provozovatelé větrných a vodních elektráren jen sní. A zatímco v Německu zažívá boom ekologické vytápění dřevěnými peletami, exportují Finové výlisky z velkého množství dřevěného odpadu do Švédska.

Jaakkola nechce žádné úložiště a nechce žádný čtvrtý reaktor. Je ale realistický. „Ti tam nahoře mají jednoduchou hru, protože už je do ní mnoho vloženo.“ Jednou zpívala jedna skupina žen před branami protestní zastaveníčko. Potom tady byli Greenpeace. Nejdříve vyšplhali na jeden jeřáb na staveništi OL-3. Pak si ochránci životního prostředí pronajali chatu v lese, chtěli poslat horkovzdušný balón proti úložišti do nebe. Ale nebylo z toho nic. „Asi nespolupracovalo počasí,“ říká Harri Hiitiö. A dodává: „Po třech dnech byli zase pryč.“

Jenni Roth, Die Welt, 15. února 2009, překlad Dalibor Stráský

Celý text na: <http://www.welt.de/politik/article3209743/Finnen-freuen-sich-ueber-ihr-Atomuell-Endlager.html>

Pozvánky na akce

Calla Vás zve na fotografickou výstavu

TVÁŘE URANU

Na obecním úřadě Hamr na jezeře bude k vidění až do 20. července.

***

Občanské sdružení Ekocentrum Volary a sdružení U Nás, Volary za podpory města Volary pořádají

11. července

soutěž v tradičním ručním kosení s názvem

“Volarský sekáč”

Soutěž proběhne na “Maxových loukách” za volarským plaveckým bazénem...

Vyzýváme všechny borce (či “borkyně” – ženy budou mít vlastní kategorii), kteří by si rádi změřili své síly v kosení s místními.

V rámci soutěže “Volarský sekáč” proběhne exhibiční zápas mezi strojem a lidskou rukou. Soutěžící budou mít možnost vyzvat na souboj našeho “Křovinátora” a zkusit si, zda dokážou tohoto “brutálního křováka” přemoci pouhou silou svých svalů a dobrou myslí...

Od 20 hod. Sekáčský bál!

***

Tábor Děti Země na Kokořínsku

3. – 9. srpna, Kokořínský důl, terénní stanice Správy CHKO Kokořínsko

Práce v přírodě a pro přírodu (kosení luk a rákosin, vyřezávání náletu, sázení stromků apod.)

Údolí pod hradem Kokořínem, výlety do kraje Karla Hynka Máchy, hospoda v sousedství, koupání nedaleko

Bližší informace: Jiří Řehounek (RehounekJ@seznam.cz, 605 066 898)

***

Výprava ze netopýry

V pátek 26. června utopil další z přírodovědných vycházek přivalový déšť.

Náhradní termín byl stanoven na **28. srpna**.

Pro bližší informace sledujte Ďáblík a web Cally.

***

I letos si Vás dovoluujeme pozvat na (nejen)

studentské letní tábory

v jihočeských mokřadních přírodních rezervacích,

jejichž hlavní náplní je kosení luk a úklid trávy. Můžete si tak přivydělat, poznat nové kamarády, skryté kouty jihočeské přírody, masožravé květiny a své fyzické limity.

Pracovní podmínky bývají extrémní. Pracuje se 7 hodin denně za plat 50 Kč/hod. Kromě práce nabízíme nepracovní program. Ten sestává zejména z **celodenních cyklistických výletů** do přírody a chráněných území CHKO Třeboňska, Přírodního parku Novohradské hory, NP Šumava a j. **Podmínky účasti:** Věk od 16 let výše, chuť pracovat a schopnost odolávat nepříznivým podmínkám. Umění kosit není podmínkou. **Podmínky na akci:** Bydlení ve velkém vojenském stanu (nebo ve vlastním) na okraji rezervace nebo u mě na farmě, vaření společné - náklady rozpočítané mezi účastníky. Počet max. 10 - 12 osob. **Nutné vybavení:** kolo !, cest. pas, holínky, pláštěnka, spacák, karimatka, teplé oblečení. Vhodné vybavení: hudební nástroje, dalekohledy, plavky.

TERMÍNY:

14. 7. - 10. 8.

Přírodní památka Slavkovické louky na Šumavě nedaleko Lipenské nádrže

24. 8. – 1. 9.

Přírodní památka Ďáblík na Trhovosvinensku (*základna u mě na farmě*)

1. 9. – 10. 9.

Národní přírodní památka Terezino údolí – romantický park na Novohradsku

10. 9. – 28. 9.

Přírodní památky Děkanec, Jenín a Svatomírov v šumavském podhůří
(*u předchozího i tohoto termínu bude základna opět u mě na farmě*)

ZÁVAZNÉ PŘIHLÁŠKY: Písemně nebo e-mailem nejpozději 2 týdny před akcí na adresu: STROM - Ing. Jiří Marek, Chvalkov 22, 374 01 Čížkrajce. Tel.: 386 323 240, e-mail: marek.chvalkov@worldonline.cz. Uvádějte nejen mailovou, ale i standardní adresu!!! Při obsazeném termínu Vám nabídneme náhradní. Informace o místě a době srazu obdržíte asi týden před akcí. Vše výše uváděné, fotky atd. najdete na www.iSTROM.cz.

Na setkání se těší Jiří Marek

ĎÁBLÍKOVA PORADNA

Komu mám nahlásit znečištění potoka ze zemědělské výroby v naší obci?

Orgánem kompetentním pro řešení takových případů je Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP). Pokud se znečišťování týká Jihočeského kraje, obraťte se na Oblastní inspektorát České Budějovice, konkrétně na jeho oddělení ochrany vod. Všechny telefony a další informace naleznete na webových stránkách ČIŽP na adrese <http://www.cizp.cz> v sekci „Kontakty“. Českobudějovická ČIŽP má také stále dostupný mobilní telefon pro hlášení havárií s číslem 731 405 133.

Jiří Řehounek

Ekologická poradna sdružení Calla – poradenství pro Vás

Mimo běžná témata ekologické poradny u nás můžete hledat pomoc v oblastech, na které se specializujeme:

Procesně-právní poradenství - metodická i právní pomoc občanům, obcím a občanským aktivitám při rozhodování o stavbách a činnostech ovlivňujících životní prostředí, zapojování veřejnosti do procesů posuzování vlivů staveb na životní prostředí, využívání zákonů o poskytování informací, zakládání občanských sdružení, organizování občanských aktivit, zprostředkování posudků. *Za tuto oblast poradny odpovídá Pavla Matějková, dosažitelná na telefonu 387 311 381, e-mail: pavla.matejkova@calla.cz.*

Ochrana přírody a krajiny - odborná pomoc v oblasti biologie a ochrany přírody, chráněná území a péče o ně, územní a druhová ochrana přírody (se zaměřením na entomologii a botaniku), ekopedagogické využití chráněných území. *Za tuto oblast poradenství je zodpovědný Jiří Řehounek, volejte ho na telefon 387 311 381 nebo pište na e-mail: rehounekj@seznam.cz.*

Obnova těžbou narušených území - přirozená obnova těžbou narušených území (především ve šterkopískovnách), poradenství při tvorbě rekultivačních plánů využívajících přirozenou obnovu, využití těžbou narušených území v druhové ochraně a ekologické výchově a ekologie obnovy (restoration ecology). *V této oblasti Vám poradí Jiří Řehounek, kterého najdete na telefonu: 387 311 381, ale spíše na e-mailu: rehounekj@seznam.cz.*

Trvale udržitelná energetika - poradenství občanům, obcím i občanským sdružením v oboru obnovitelných zdrojů energie, jejich možnostech, dostupnosti, podporách pro realizaci, legislativě apod. Právní a všestranná informační pomoc obcím, u nichž by mohlo být vybudováno konečné úložiště vysoce radioaktivních odpadů, archiv informací k jaderné energetice. *Pro odpovědi z oblasti energetiky se obračejte na Edvarda Sequense na telefon: 387 310 166, e-mail: edvard.sequens@calla.cz.*

Alternativy pro zemědělství - informace o pěstování technických plodin v zemědělství a jejich dalším využití. Konzultace pro zemědělské podniky v oblasti energetické soběstačnosti: pěstování energetické biomasy, využití biopaliv. Archiv videí, fotografií, publikací a informačních materiálů o pěstování, zpracování a využití konopí setého. *Poradnu v oblasti zemědělství u nás vede Hana Gabrielová, kterou kontaktujte pomocí telefonu: 387 310 166 nebo e-mailu: hana.gabrielova@calla.cz.*

Poradenské hodiny pro veřejnost v kanceláři sdružení - Fráni Šrámka 35, České Budějovice:

Omlouváme se, ale během letních prázdnin jsou poradenské hodiny pro veřejnost omezeny.
Navštívit nás můžete vždy **ve středu od 10 do 14 hodin** nebo po domluvě.

Využijte poradenství pomocí e-mailu: poradna@calla.cz. Písemné spojení: Calla, P.O. BOX 223, 370 04 České Budějovice.

Zpravodaj Ďáblík vydává:

Calla - Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: P. O. BOX 223 370 04 České Budějovice

Sídlo: Fráni Šrámka 35, České Budějovice

Telefon a fax: 387 310 166

Telefon: 387 311 381

E-mail: calla@calla.cz

Internet: <http://www.calla.cz>

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Starší čísla občasníku Ďáblík najdete na stránkách sdružení Calla.

Uzávěrka dalšího čísla je 31. července 2009.

- » Nechcete-li dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás okamžitě vyřadíme z adresáře. «
» Chcete-li se přihlásit k jeho pravidelnému odběru, pište na calla@calla.cz «

Vydávání zpravodaje Ďáblík je podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

